

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

JOHN SELLARS

διδασκαλία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	8
1. Η φιλοσοφία ως θεραπεία	14
2. Η οδός προς τη γαλήνη	28
3. Τι χρειάζεσαι;	42
4. Οι χαρές της φιλίας	56
5. Γιατί να μελετούμε τη φύση;	68
6. Μη φοβάσαι τον θάνατο	84
7. Εξηγώντας τα πάντα	96
Επίλογος:	110
Περαιτέρω βιβλιογραφία	115
Βιβλιογραφικές παραπομπές	118
Ευρετήριο	125

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Άραγε τι χρειαζόμαστε πραγματικά για να έχουμε μια ευτυχισμένη ζωή; Πολλοί από εμάς ξοδεύουμε άπειρο χρόνο και καταβάλλουμε μεγάλη προσπάθεια για να εξασφαλίσουμε τα πράγματα που νομίζουμε ότι χρειαζόμαστε για να ζούμε καλά. Αλλά πόσοι από εμάς σταθήκαμε ποτέ να σκεφτούμε τι πραγματικά χρειαζόμαστε για να νιώθουμε ικανοποιημένοι; Πριν από δύο χιλιάδες χρόνια και πλέον, ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος Επίκουρος έκανε ακριβώς αυτό: σκέφτηκε τι είναι αυτό που επιθυμούμε στ' αλήθεια και τι χρειαζόμαστε ή δεν χρειαζόμαστε ώστε να εκπληρώσουμε αυτή την επιθυμία. Η απάντησή του ήταν μάλλον απλή: ευχαρίστηση. Το μόνο που θέλουμε ουσιαστικά είναι ευχαρίστηση. Σήμερα τείνουμε να συσχετίζουμε τη λέξη «επικούρειος» με την απόλαυση του εκλεκτού φαγητού και κρασιού, τη λαίμαργη ικανοποίηση των φυσικών ορμών και τον διεφθαρμένο ηδονισμό. Αλλά αυτά τα πράγματα απέχουν έτη φωτός

από το όραμα για μια ευχάριστη ζωή που ανέπτυξαν οι πρώτοι Επικούρειοι. Ο Επίκουρος ασχολήθηκε περισσότερο με τις ψυχικές απολαύσεις παρά με τις σωματικές και, από ορισμένες απόψεις, εστίασε περισσότερο στην αποφυγή του πόνου παρά στην άμεση επιδίωξη της ευχαρίστησης. Το όραμά του για την ιδανική ανθρώπινη ζωή δεν επικεντρώθηκε στην ικανοποίηση των φυσικών ορμών, αλλά στην επίτευξη μιας κατάστασης απαλλαγμένης από κάθε ψυχική οδύνη. Αυτό το αποκάλεσε *αταραξία*, που κυριολεκτικά σημαίνει «έλλειψη ταραχής και τάλαιπωρίας», αλλά ίσως μεταφράζεται καλύτερα ως «ηρεμία». Ο ίδιος υπέδειξε πως αυτό είναι που επιδιώκουμε όλοι και ισχυρίστηκε ότι γνωρίζει τον καλύτερο τρόπο για να το επιτύχουμε.

Πώς θα μπορούσαμε να ξεπεράσουμε την ψυχική τάλαιπωρία και να φτάσουμε σε αυτή την κατάσταση ηρεμίας; Ο Επίκουρος πίστευε ότι πρώτα πρέπει να εντοπίσουμε τις αιτίες των ανησυχιών μας και στη συνέχεια να βρούμε επιχειρήματα που θα μας αποδείξουν ότι αυτές οι ανησυχίες είναι αβάσιμες. Δεν υπάρχουν λόγοι να ανησυχούμε για τα πράγματα που κάνουμε. Ο Επίκουρος εντόπισε τέσσερις πηγές ψυχικής δυσφορίας και

πρότεινε επιχειρήματα για να τις αντιμετωπίσουμε. Γι' αυτό ένας από τους μετέπειτα ακολούθους του αποκάλυψε την επικούρεια φιλοσοφία «τετραπλή θεραπεία».

Στο πέρασμα των αιώνων, ο Επικουρισμός δεν είχε πάντα μεγάλη απήχηση. Έχει συσχετιστεί με τον αθεϊσμό, την ανηθικότητα και την απλυσία των αισθήσεων. Κατά συνέπεια, δαιμονοποιήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα ως ένα επικίνδυνο, εκμαυλιστικό δόγμα. Τίποτα δεν θα μπορούσε να απέχει περισσότερο από την αλήθεια. Ο Επίκουρος ήταν υπέρμαχος μιας σεμνής ζωής βασισμένης σε απλές απολαύσεις, όλες για χάρη της ψυχικής ηρεμίας στο εδώ και τώρα. Το επικούρειο μήνυμα είναι ότι έχουμε ήδη όλα όσα χρειαζόμαστε, αρκεί να μπορέσουμε να το καταλάβουμε. Μόλις συμβεί αυτό, όλες οι άλλες ανησυχίες θα εξαφανιστούν σιγά σιγά.

Αυτό το βιβλίο είναι, ανάλογα με την άποψη του καθενός, είτε συμπληρωματικό είτε ανταγωνιστικό του βιβλίου μου *Η Τέχνη των Στωικών*. Ο Επίκουρος ήταν σύγχρονος του ιδρυτή του Στωικισμού, του Ζήνωνα του Κιτιέα, και στην αρχαιότητα οι δύο σχολές πολλές φορές παρουσιάζονταν ως αντίπαλες φιλοσοφίες. Πράγματι, οι Επικούρειοι και οι

Στωικοί συχνά διαφωνούσαν μεταξύ τους. Ενώ οι Στωικοί υποστήριζαν την καλλιέργεια ενός ενάρετου χαρακτήρα και έβλεπαν στη Φύση μια ορθολογική τάξη, οι Επικούρειοι υπερασπίζονταν την ευχαρίστηση και πίστευαν ότι ο φυσικός κόσμος ήταν τυχαίο προϊόν του χάους. Ωστόσο, είχαν και πολλές κοινές βάσεις. Και οι δύο σχολές πίστευαν πως όλες οι γνώσεις μας προκύπτουν μέσω των αισθήσεών μας, πως ό,τι υπάρχει είναι ύλη και πως πεθαίνουμε μαζί με το σώμα μας. Και οι δύο υποστήριξαν ότι μια καλή ζωή δεν απαιτεί την κατοχή πολλών υλικών αγαθών, ενώ αμφότερες ισχυρίστηκαν ότι αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η επίτευξη μιας ήρεμης πνευματικής κατάστασης. Στην αρχαιότητα, ο στωικός Σενέκας αναφερόταν συχνά τόσο στον Επίκουρο όσο και στον Ρωμαίο επικούρειο ποιητή Λουκρήτιο, όποτε θεωρούσε ότι είχαν πει κάτι οικουμενικής αξίας. Στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, ο Γιόχαν Βόλφγκανγκ φον Γκαίτε σχολίασε ότι μερικοί άνθρωποι είναι, όσον αφορά την ιδιοσυγκρασία τους, κατά το ήμισυ Επικούρειοι και κατά το ήμισυ Στωικοί, ανατρέποντας την παραδοσιακή άποψη ότι αυτές οι δύο σχολές σκέψης είναι ουσιαστικά ασυμβίβαστες. Πιο

πρόσφατα, ο Άλμπερτ Έλινς –ιδρυτής της Λογικο-θυμικής Συμπεριφορικής Θεραπείας– κατέταξε τον Επίκουρο μαζί με τους στωικούς Επίκτητο και Μάρκο Αυρήλιο στους αρχαίους προπομπούς της σύγχρονης γνωσιακής ψυχοθεραπείας.

Ο Επικουρισμός έχει πολλά να μας διδάξει σήμερα. Σε μια εποχή γεμάτη άγχος, προσφέρει έναν δρόμο για την πνευματική ηρεμία. Σε μια κουλτούρα άκρατου υλικού καταναλωτισμού, μας ζητά να ξανασκεφτούμε πόσα πραγματικά χρειαζόμαστε για να ζήσουμε καλά. Σε μια εποχή αυξανόμενης κοινωνικής απομόνωσης, μας θυμίζει την αξία της φιλίας. Ίσως, κι αυτό είναι το πιο σημαντικό απ' όλα, καθώς συχνά περιβαλλόμαστε από παραπληροφόρηση, ο Επικουρισμός είναι αυτός που επιμένει στη σπουδαιότητα της αλήθειας χωρίς φτιασίδα.

1

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Κούφια είναι τα λόγια του φιλόσοφου που «προσφέρει θεραπεία χωρίς ανθρώπινα δεινά». Αυτά είπε ο φιλόσοφος Επίκουρος, ο οποίος γεννήθηκε και μεγάλωσε στο νησί της Σάμου γύρω στα μέσα του τέταρτου αιώνα π.Χ. Για τη φιλοσοφία εκδήλωσε αρχικά ενδιαφέρον ως έφηβος, όταν, καθώς λέγεται, απογοητεύτηκε από την αδυναμία του δασκάλου του στο σχολείο να εξηγήσει τα κύρια θέματα της ποίησης του Ησιόδου. Οι γονείς του είχαν καταγωγή από την Αθήνα, κι έτσι ο Επίκουρος κληρονόμησε την υπηκοότητά τους. Όταν έκλεισε τα δεκαοχτώ, ταξίδεψε στη γενέτειρα της οικογένειάς του, ίσως για να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία, όπως απαιτούνταν από τους Αθηναίους πολίτες. Περίπου την εποχή που επρόκειτο να επιστρέψει, η οικογένειά του, μαζί με άλλους Αθηναίους αποίκους, εκδιώχθηκαν από τη Σάμο και ο Επίκουρος βρέθηκε να περιπλανιέται από τόπο σε τόπο για μερικά χρόνια. Για λίγο καιρό

έζησε στη Μυτιλήνη, στο νησί της Λέσβου, όπου άρχισε να διδάσκει φιλοσοφία και όπου γνώρισε τον Έρμαρχο, ο οποίος έμελλε να γίνει φίλος του για όλη την υπόλοιπη ζωή του. Οι ντόπιοι δεν καλωσόρισαν τον αθηναϊκό τρόπο της δημόσιας φιλοσοφίας του, κι έτσι ο Επίκουρος, ο Έρμαρχος και ίσως μερικοί άλλοι μεταφέρθηκαν στη Λάμψακο, στην ηπειρωτική χώρα της Μικράς Ασίας, στα περίχωρα της αρχαίας Τροίας. Εκεί, μετά από αρκετά χρόνια, ο Επίκουρος δημιούργησε μια σχολή πιστών ακολούθων, αν και αυτή τη φορά παρέμειναν απομονωμένοι, έχοντας διδαχτεί από την εμπειρία στη Μυτιλήνη. Τελικά, αυτή η κοινότητα ομοϊδεατών στοχαστών αποφάσισε να μετακινηθεί στην Αθήνα, όπου ο Επίκουρος αγόρασε ένα κομμάτι γης λίγο έξω από τα τείχη της πόλης. Αυτό έγινε γνωστό με την απλή ονομασία «Κήπος» και εκεί ο Επίκουρος, οι φίλοι του και οι νέοι θαυμαστές του ζούσαν μαζί ακολουθώντας μια απλή ζωή αυτάρκειας. Ο Κήπος άνθισε ως φιλοσοφική κοινότητα για περισσότερα από διακόσια χρόνια. Μπορεί να έπαψε να υφίσταται όταν καταστράφηκε κατά τη διάρκεια μιας εκτεταμένης πολιορκίας της πόλης από τον Ρωμαίο στρατηγό Σύλλα στις αρχές του πρώτου αιώνα π.Χ.,

εντούτοις οι Επικούρειοι εξακολούθησαν να ζουν στην Αθήνα.

Ο Επίκουρος ηγήθηκε της κοινότητας των φιλοσόφων του για περίπου σαράντα χρόνια. Μαζί μοιράστηκαν μια απλή, συμβιωτική ζωή. Αν και άλλοι αρχαίοι φιλόσοφοι είχαν υποστηρίξει ότι οι φίλοι έπρεπε να μοιράζονται την ιδιοκτησία από κοινού, ο Επικούρειος Κήπος δεν ήταν κοινόβιο και κάθε άτομο διατηρούσε τη δική του ατομική περιουσία. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, αυτό ήταν σημαντικό για την ιδιαίτερη αντίληψη που είχε ο Επίκουρος περί φιλίας. Όταν πέθανε, ο Επίκουρος κληροδότησε τόσο τον Κήπο όσο και τη βιβλιοθήκη με τα βιβλία του στον Έρμαρχο, τον παλαιότερο φίλο του, ο οποίος ανέλαβε ως επικεφαλής της κοινότητας. Τα γενέθλια του Επίκουρου έγιναν μια τακτική μέρα γιορτής και αγάλματα στήθηκαν προς τιμήν του. Αναπτύχθηκε ένα είδος λατρείας του Επίκουρου, όπως συνέβη με τον Βούδα στην Ινδία. Ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος αναφέρει ότι αυτό συνεχίστηκε και από τους Ρωμαίους θαυμαστές του Επίκουρου, οι οποίοι πρόσφεραν θυσίες στα γενέθλιά του και περιέφεραν μικρές προσωπογραφίες του. Αυτό μπορεί να δίνει την εντύπωση ότι ο Επικουρισμός

προσομοίαζε μάλλον με θρησκευτικό κίνημα και όχι με μια φιλοσοφία που βασίζεται στη νηφάλια λογική. Ωστόσο, τόσο στην περίπτωση του Επίκουρου όσο και σε αυτή του Βούδα, επρόκειτο απλώς για πράξεις θαυμασμού προς κοινούς θνητούς που δίνουν συμβουλές για το πώς να ξεπεράσει κανείς τα ανθρώπινα δεινά.

Η αφοσίωση των ακολούθων του Επίκουρου μπορεί να ήταν ακραία μερικές φορές. Περίπου πεντακόσια χρόνια αφότου ο Επίκουρος ήρθε για πρώτη φορά στην Αθήνα, ένας ηλικιωμένος θαυμαστής του σε μια μικρή πόλη της Λυκίας (στη σημερινή νοτιοδυτική Τουρκία) ύψωσε έναν τεράστιο τοίχο με μια κιονοστοιχία στην κορυφή του, όπου έγραψε τα λόγια του φιλόσοφου για να είναι προσιτά σε όλους. Το όνομά του ήταν Διογένης. Ο τοίχος δεν σώζεται, αλλά πολλοί από τους λιθόπλινθους που κάποτε τον αποτελούσαν κείτονται διάσπαρτοι γύρω από τα ερείπια της πόλης –των Οινόανδων– και τμήματα της αρχικής επιγραφής έχουν αποκατασταθεί. Υπολογίζεται ότι είχε μήκος πάνω από σαράντα μέτρα. Ο Διογένης είχε χαράξει στον τοίχο του και τις δικές του αναφορές στην επικούρεια φιλοσοφία, μαζί με τα λεγόμενα του ίδιου του

Επίκουρου. Γιατί το έκανε αυτό; Το κόστος πρέπει να ήταν τεράστιο. Ευτυχώς, ο Διογένης μάς δίνει μόνος του την απάντηση στην αρχή περίπου της επιγραφής: το έκανε για να βοηθήσει τους συμπολίτες του, καθώς πίστευε ότι μπορεί να τους φαινόταν χρήσιμη κάποια επικούρεια θεραπεία. Οι περισσότεροι άνθρωποι, έγραψε, «πάσχουν από μια κοινή ασθένεια, με τις εσφαλμένες αντιλήψεις τους για τα πράγματα». Αυτή η σύγχυση εξαπλώνεται αέναα, συνέχισε ο Διογένης, γιατί οι άνθρωποι μολύνουν ο ένας τον άλλο σαν άρρωστα πρόβατα. Η επιγραφή του προορίζεται να παράσχει θεραπείες: είναι ένα φάρμακο που οδηγεί στη σωτηρία από τις εσφαλμένες πεποιθήσεις. Ο Διογένης ήταν πεπεισμένος ότι είχε τα σωστά φάρμακα, επειδή τόσο ο ίδιος όσο και άλλοι Επικούρειοι τα είχαν ήδη δοκιμάσει:

Έχουμε εξαλείψει τους φόβους που αναίτια μας κυριεύουν και, όσον αφορά τους πόνους, από αυτούς που είναι αβάσιμοι έχουμε αποκοπεί εντελώς, ενώ αυτούς που είναι φυσικοί τους έχουμε μειώσει στο απόλυτα δυνατό.

Οι αναφορές του Διογένη στις ιδέες της επικούρειας φιλοσοφίας καταγράφηκαν με τη μορφή επιστολών, συμπεριλαμβανομένων μιας επιστολής για τη φυσική και μιας για την ηθική. Ως προς αυτό, ακολουθούσε το παράδειγμα του ίδιου του Επίκουρου, ο οποίος έγραψε επίσης επιστολές σε φίλους, συνοψίζοντας τις βασικές ιδέες της φιλοσοφίας του. Τρεις επιστολές σώζονται σήμερα: μια επιστολή προς τον Ηρόδοτο (όχι τον διάσημο ιστορικό), όπου περιγράφεται μια θεωρία περί φυσικής, μια επιστολή προς τον Πυθοκλή για τη μετεωρολογία και μια επιστολή προς τον Μενοικέα, που αφορά την ηθική και, γενικότερα, το πώς να ζει κανείς μια καλή, ευτυχισμένη ζωή. Αυτές οι επιστολές είναι από τις πιο σημαντικές πηγές για τις ιδέες του Επίκουρου.

Στις εισαγωγικές γραμμές της *Επιστολής προς Μενοικέα*, ο Επίκουρος παρουσιάζει τη φιλοσοφία του ως κάτι θεμελιωδώς θεραπευτικό:

Κανείς δεν πρέπει να αναβάλλει τη μελέτη της φιλοσοφίας όταν είναι νέος, ούτε να κουράζεται από αυτή όταν ωριμάσει, γιατί

η αναζήτηση της ψυχικής υγείας δεν είναι ποτέ πρόωρη ή παρωχημένη.

Επομένως, η έννοια της ψυχικής υγείας –που κυριολεκτικά σημαίνει «υγιεινή της ψυχής»– δεν είναι κάτι νέο. Η φιλοσοφία είναι διαχρονικής σημασίας, συνέχισε ο Επίκουρος, επειδή είναι το μόνο πράγμα που μπορεί να μας βοηθήσει να κατακτήσουμε την ευτυχία, κι αυτό, πρόσθεσε, είναι το μόνο πράγμα που όλοι επιδιώκουμε: «Όταν έχουμε αυτό έχουμε τα πάντα και κάνουμε τα πάντα για να το αποκτήσουμε όταν δεν το έχουμε».

Μπορεί η φιλοσοφία να προσφέρει ευτυχία; Για τον Επίκουρο, το κλειδί είναι να αποκτήσουμε έναν ήρεμο, γαλήνιο νου. Και πώς φτάνουμε εκεί; Το καταφέρνουμε ξεπερνώντας τους δίδυμους κινδύνους των ματαιωμένων επιθυμιών και του άγχους για το μέλλον και ο Επίκουρος πίστευε ότι η φιλοσοφία του διέθετε ισχυρές θεραπείες γι' αυτές τις δύο αιτίες ψυχολογικής δυσφορίας. Αν υιοθετήσουμε τα σχετικά επιχειρήματά του, μπορούμε να κατακτήσουμε την ευτυχία που όλοι επιθυμούμε.

Υπό αυτή την έννοια, η φιλοσοφία του

Επίκουρου είναι όντως μια μορφή ψυχολογικής θεραπείας. Όπως σημειώσαμε προηγουμένως, ο Άλμπερτ Έλις είδε τον Επικουρισμό ως ένα είδος γνωσιακής ψυχοθεραπείας, δίπλα στον Στωικισμό και στον Βουδισμό, υποστηρίζοντας ότι οι συναισθηματικές μας διαταραχές είναι κυρίως προϊόν της κοσμοθεωρίας μας και, ως τέτοιο, κάτι που μπορούμε να ελέγξουμε. Αλλά αν συμβαίνει αυτό, γιατί ο Επίκουρος έγραψε και κάποιες επιστολές που αφορούν τη φυσική και τη μετεωρολογία; Τι σχέση έχουν αυτά τα θέματα με την ψυχική υγεία; Η απάντηση είναι απλή: πολλοί από τους φόβους και τις ανησυχίες μας είναι το αποτέλεσμα της αποτυχίας μας να δούμε τα πράγματα όπως είναι στ' αλήθεια, είτε επειδή δεν κατανοούμε πραγματικά τι χρειαζόμαστε για να ανθίσουμε είτε γιατί φανταζόμαστε απειλές που δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα. Είναι η γνώση τού πώς λειτουργεί ο κόσμος που θα μας απελευθερώσει, επέμεινε ο Επίκουρος.

Η ιδέα ότι η μελέτη της φυσικής όφειλε να δραματίσει κεντρικό ρόλο στη θεραπεία των ψυχικών διαταραχών βρίσκεται στο επίκεντρο του έργου του διασημότερου ακόλουθου του Επίκουρου, του

Λουκρήτιου. Δεν γνωρίζουμε πολλά για τη ζωή του Λουκρήτιου, εκτός από το ότι ήταν Ρωμαίος και έζησε τον πρώτο αιώνα π.Χ., πιθανώς στην περιοχή του κόλπου της Νάπολης, όπου μπορεί να συμμετείχε σε μια μεγαλύτερη κοινότητα Επικούρειων. Το μόνο έργο του που σώζεται είναι ένα ποίημα, το *De rerum natura* (*Περί της Φύσεως των Πραγμάτων*), αφιερωμένο στη θεά Αφροδίτη, το οποίο αφορά κυρίως την ερμηνεία και την υπεράσπιση της επικούρειας φυσικής θεωρίας. Απευθύνεται στον Μέμμιο, πιθανότατα τον Ρωμαίο πολιτικό Γάιο Μέμμιο, ο οποίος ίσως ήταν προστάτης του Λουκρήτιου και κάποια στιγμή υπήρξε ιδιοκτήτης των ερειπίων της οικίας του Επίκουρου στην Αθήνα.

Το ποίημα του Λουκρήτιου ασχολείται πρωτίστως με την παροχή νατουραλιστικών –και πιο συγκεκριμένα ατομιστικών– εξηγήσεων για τα πάντα, από τον σχηματισμό του σύμπαντος έως την ανάπτυξη της ανθρώπινης τεχνολογίας (θα επιστρέψουμε αργότερα στον ατομισμό). Ωστόσο, ένα από τα εντυπωσιακά χαρακτηριστικά του είναι ότι ο Λουκρήτιος υπενθυμίζει τακτικά στους αναγνώστες του πως το πρωταρχικό κίνητρό του να προσπαθεί να κατανοήσει τον φυσικό κόσμο είναι

το θεραπευτικό όφελος που μπορεί να επιφέρει η κατανόηση αυτή.

Ο μεγάλος εχθρός σε ολόκληρο το έργο *Περί της Φύσεως των Πραγμάτων* είναι οι δεισδαιμονίες – οι εσφαλμένες και συγκεχυμένες πεποιθήσεις που κάνουν τους ανθρώπους να συμπεριφέρονται με κάθε είδους μη βοηθητικούς τρόπους. Περίπου στην αρχή του πρώτου βιβλίου, ο Λουκρήτιος γράφει:

Αυτός ο φόβος και το σκοτάδι του νου δεν μπορούν να διαλυθούν από τις ηλιαχτίδες, τους μεταβαλλόμενους άξονες της ημέρας, αλλά μόνο από την κατανόηση της εξωτερικής μορφής και των εσωτερικών λειτουργιών της φύσης.

Η πεποίθηση του Λουκρήτιου ότι αυτές οι αράδες ήταν σημαντικές υπογραμμίζεται από το γεγονός ότι τις επαναλαμβάνει λέξη προς λέξη τρεις ακόμα φορές στο ποίημα. Μόνο η λογική μπορεί να μας θεραπεύσει από τις ανησυχίες και τους φόβους που μας κρατούν ξάγρυπνους τη νύχτα, επιμένει σε κάποιο άλλο σημείο. Ο τρόπος με τον οποίο μπορεί

να το κάνει αυτό η λογική είναι αποκαλύπτοντας την πραγματική «φύση των πραγμάτων». Η έμμετρη παρουσίαση από πλευράς του αυτής της λογικής, επιστημονικής ιατρικής είναι ανάλογη, μας λέει, με τον γιατρό που επικαλύπτει τα χάπια του με ζάχαρη. Η ικανότητα της φιλοσοφίας να μεταμορφώσει τις ζωές μας με αυτό τον τρόπο οδήγησε τον Λουκρήτιο να την ανακηρύξει ως το μεγαλύτερο ανθρώπινο δημιούργημα –πιο σημαντικό ακόμα και από την επινόηση της γεωργίας!–, γιατί είναι αδύνατο να ζήσεις μια ευτυχισμένη, ήρεμη ζωή χωρίς αυτή.

Ο Λουκρήτιος δεν ήταν ο μόνος Επικούρειος στη Ρώμη και, όπως σημειώθηκε ήδη, μπορεί να συμμετείχε σε μια κοινότητα Επικούρειων με έδρα την ευρύτερη περιοχή του κόλπου της Νάπολης. Μια από τις κορυφαίες προσωπικότητες αυτής της ομάδας ήταν ο δάσκαλος των Επικούρειων, ο Σύρος, μεταξύ των μαθητών του οποίου συγκαταλέγονταν και ο ποιητής Βιργίλιος. Πράγματι, μετά τον θάνατο του Σύρου, ο Βιργίλιος κληρονόμησε την οικία του. Σε ένα από τα πρώτα ποιήματα του Βιργιλίου, βρίσκουμε συναισθήματα πολύ κοντά σε αυτά που μόλις είδαμε στον Λουκρήτιο: